

INSTYTUT LITERATURY I NOWYCH MEDIÓW
UNIwersytetu SZCZECIŃSKIEGO
WE WSPÓŁPRACY Z TOWARZYSTWEM LITERACKIM IM. ADAMA MICKIEWICZA
ORAZ ZAMKIEM KSIĄŻĄT POMORSKICH W SZCZECINIE
ZAPRASZAJĄ
DO UDZIAŁU W OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ

Chciałbym, aby go już grano...

Dramatyczno-teatralne epoki i międzyepoki lat 1795–1863
na ziemiach polskich pod zaborami

SZCZECIN 17-18 WRZEŚNIA 2025

Patronat Honorowy:

prof. dr hab. Grażyna Borkowska – Prezes Zarządu Głównego TLiAM

dr hab. Piotr Krupiński, prof. US – Dyrektor Instytutu Literatury i Nowych Mediów

dr hab. Krzysztof Nerlicki, prof. US – Dziekan Wydziału Humanistycznego US

Komitet programowy:

Prof. dr hab. Elżbieta Nowicka – Zakład Literatury Romantyzmu IFP UAM, TLiAM (Poznań)

Dr hab. Anna Kapuścińska-Jawara – Instytut Literatury i Nowych Mediów US, TLiAM (Szczecin)

Komitet organizacyjny:

Dr hab. Anna Kapuścińska-Jawara – I LiNM US, TLiAM (Szczecin)

Dr hab. Tatiana Czerska, prof. US – I LiNM US, TLiAM (Szczecin)

Dr Jędrzej Wijas – I LiNM US, TLiAM (Szczecin), Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie

Dr Barbara Popiel – I LiNM US, TLiAM (Szczecin)

Marceli Nawara – I LiNM US mgr Gabriela Poteralska – TLiAM



Wskazane w tytule konferencji daty 1795–1863 niosą, oczywiście, konotacje natury historycznej, także politycznej. Dramat i teatr tego czasu uwarunkowaniom tym podlegały w sposób niebudzący wątpliwości. Jednocześnie jednak cechowała je wewnętrzna dynamika wynikająca ze zmienności prądów artystycznych i zmian instytucjonalnych (w tym innowacji technicznych), bez których nie sposób wyobrazić sobie istnienia czy funkcjonowania sceny. Dotychczasowy stan badań nad dramaturgią oraz teatrem lat 1795–1863 trudno uznać przy tym za miały i ubogi, a mimo to droga do osiągnięcia zadowalającej historycznoliterackiej oraz teatrologicznej syntezy tego okresu wydaje się dość jeszcze daleka. Nie powstała dotąd pełna monografia dramatu pierwszego sześćdziesięciolecia XIX wieku, jakkolwiek znaczące prace przygotowawcze zostały dokonane pod piórem Dobrochny Ratajczakowej (m.in. monografia tragedii klasycystycznej, monografia *Obrazy narodowe w dramacie i teatrze*, redakcja artykułów o dramacie poszczególnych epok). Swego rodzaju paradoksem wydaje się fakt, że najpełniejsze ustalenia ogólne przynoszą studia zgoła nienowe, powstałe w ubiegłym stuleciu: w latach 20. i 30. Mariana Szyjkowskiego czy pół wieku później twórców Sivertowskiej serii *Dzieje teatru polskiego*, niestety z bolesną luką obejmującą lata 1831–1863. Bogactwo

materiałowe tych opracowań – a wspomnieć trzeba koniecznie jeszcze prace dotyczące teatrów krakowskich pod redakcją Jana Michalika – wymagać może nowego spojrzenia, innych metod interpretacji zjawisk już opisanych, a także dołączenia obszarów słabiej dotąd zbadanych.

Dysponujemy też, rzecz jasna, nowszymi opracowaniami szczegółowymi, ale te nie likwidują zasadniczych niejasności oraz kontrowersji, chociażby w zakresie określenia obszaru badań, periodyzacji, genologii, a nawet ustaleń terminologicznych. Nadal brak ujęć hermeneutycznych, pozwalających wyświetlić specyfikę teatru lat 1795–1863, który w swej złożoności i zmienności jawi się wszak nie tylko jako laboratorium form dramatycznych, ale też przestrzeń bogatych, wielowymiarowych odczytań. W okresie przedlistopadowym obok nadal wyraźnej dominanty klasycystycznej rysują się zjawiska światopoglądowe i estetyczne bardzo bliskie wstępującemu romantyzmowi, jednakże odmienne od poetyki oraz filozofii nieco tylko późniejszej romantycznej dramaturgii emigracyjnej. Sytuację komplikuje obfitość dorobku dramatopisarskiego tych lat, któremu jednak nie sposób przyznać statusu arcydzieł, choć przecież i to może dziś wymagać nowego spojrzenia. Kolejny niezwykle istotny problem to kwalifikacja spuścizny okresu międzypowstaniowego, domagającej się ujęć syntetyzujących, dowartościowujących autonomię dramaturgii oraz teatru lat 1831–1863, a zarazem badających ich specyfikę i skalę czy formy zaangażowań w obliczu „zmagania o egzystencję pod panowaniem zaborców”.

Sprawą odrębną, z całą pewnością domagającą się wyjątkowej uwagi, jest omówienie gatunków wiążących akcję sceniczną z muzyką, śpiewem, tańcem – w tym nadal bagatelizowanego, będącego ofiarą uprzedzeń badawczych i ciągle niewystarczająco opisanego melodramatu, ale również innych formuł dramatyczno-muzycznych, głównie opery, od 1832 roku mającej wszak umocowanie instytucjonalne w Warszawie, a po kilkunastu latach w Krakowie. Warto wreszcie przyrzeć się metaobecności dramaturgii i teatru lat 1795–1863 w literaturze – tak współczesnej zjawiskom nas interesującym, jak i późniejszej, w tym najnowszej.

Zakres zagadnień, które chcielibyśmy poruszyć, jest szeroki; ma na celu oświetlenie, może też w pewnych sytuacjach rozstrzygnięcie, wciąż aktualnych, niedopowiedzianych czy problematycznych kwestii ogólnych lub prezentację ujęć syntetycznych, z drugiej zaś strony – wyświetlenie zagadnień szczegółowych, które wymykały się dotąd uwadze badaczy bądź wymagają nowoczesnej rewizji oraz krytyki. Tematyka, którą chcemy poddać uwadze Państwa, oscyluje wokół następujących problemów:



- periodyzacja dramaturgii i teatru lat 1795–1863;
- pytanie o istnienie i swoistość „międzyepok”; rozstrzygnięcie, czy możemy mówić o ich autonomii w historii dramatu oraz teatru wskazanego czasu;
- pytanie o specyfikę dramaturgii międzypowstaniowej;
- pytanie o obszary między biegunami twórczości oryginalnej a „twórczości użytkowej” – tłumaczenia, adaptacje, przeróbki na potrzeby sceny;
- problem translatorskiej recepcji dzieł obcych;
- problemy edytorskie i interpretacyjne związane z odczytaniem rękopisów teatralnych, znanych jako egzemplarz reżysera, egzemplarz suflera, egzemplarz inspicjenta i in.;
- długie trwanie tradycji sceny barokowej;
- stosunek do tradycji stanisławowskiej;
- tragedia postanisławowska – między rasinizmem a szekspiryzmem;
- problemy genologiczne – synkretizm gatunkowy, rozpad dawnych form i klasyfikacji, mozaikowy charakter dramatu międzypowstaniowego, eklektyzm, dzieło „otwarte” a wzorce kompozycji zamkniętej, „estetyka pozornych sprzeczności”;

- drama – kłopoty terminologiczne, próby klasyfikacji;
- komedia płacziwa, komedioopera jako gatunki;
- melodramat a dramat romantyczny – wpływy i zależności;
- świadomość genologiczna twórców – przedmowy, polemiki literackie, bodźce płynące z obszaru kultury popularnej;
- teatr i dramat w służbie idei – kształt i funkcja mitów narodowych;
- teatr wobec opresji politycznej;
- problemy dramatopisarstwa o charakterze okolicznościowym – alegoria, aluzja, język ezopowy, formowanie w teatrze nowoczesnego języka dyskursu społeczno-politycznego i wyzwolenieckiego
- formy teatralnej rozrywki – gatunki, wykonawstwo, krytyka;
- stare i nowe techniki komediopisarskie (tu np. komedia przedfredrowska i biedermeierowska)
- koloryt lokalny, orientalizm i egzotyzm w praktyce scenicznej lat 1795–1863;
- dramat w aktach, dramat w obrazach;
- dramat sceniczny chrześcijański;
- reguły techniczno-wykonawcze wpisane w dzieło, możliwości sceniczne teatrów okresu 1795–1830/63 a ich wpływ na kształt dramatu;
- dynamika rozwoju przestrzeni teatralnej, otwarcie na zewnątrz, bitwy, oblężenia, pochody wojsk, sceny zbiorowe;
- twórcy *minorum gentium*, ich miejsce w przestrzeni badawczej.



Warunki uczestnictwa i opłata konferencyjna:

Opłata konferencyjna wynosi 580 zł. Obejmuje materiały konferencyjne, przerwy kawowe, dwa noclegi ze śniadaniem, dwa obiady, bankiet, publikację tekstu.

Kartę zgłoszenia prosimy nadsyłać do 10 marca 2025 roku na adresy e-mail:

anna.kapuscinska-jawara@usz.edu.pl

barbara.popiel-kobielska@usz.edu.pl

Czas wygłaszania referatu nie powinien przekroczyć 25 minut.

Szczegółowy program konferencji oraz informacje o numerze konta bankowego zostaną przesłane do 17 marca 2025 roku. Prosimy o uiszczenie opłaty konferencyjnej do 17 kwietnia 2025 roku. Natomiast pełna informacja o zakwaterowaniu i posiłkach, a także o wszelkich szczegółach organizacyjnych konferencji zostanie przesłana do 17 maja 2025 roku.



INSTYTUT LITERATURY
I NOWYCH MEDIÓW
UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY



ZAMEK KSIĄZAT
POMORSKICH
W SZCZECINIE

